

Биолог. журн. Армении, 1-2 (59), 2007

УДК 619.616.995.121-021.3

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵՆՂԱՆԻՆԵՐԻ ԷԽԻՆՈԿՈԿՈԶԸ ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՐԱԿԻՑ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ

Յ.Զ. ՆՍՐԱՇՅԱՆ, Վ.Վ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ, Վ.Բ. ԱՆՂՐԻԱՍՅԱՆ, Օ.Վ. ՇՇԵՐԲԱԿՈՎ, Ս.Ռ.
ՀԱԿՈԲՅԱՆ, Լ.Յ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Հայաստանի պետական ագրարային համալսարան, 0009, Երևան

Animal hydatidosis is an extremely distributed disease in Yerevan and its suburbs. Our research has shown that the dominant was an infestation of internal organs and hypodermal tissue of cattle by hydatids. The highest prevalence of hydatidosis in all animals has been registered in winter and spring.

Էխինոկոկոզ - լյարդ - բուշտ - ցեստոդ

Թրթուրային էխինոկոկոզը խրոնիկական ինվազիոն հիվանդություն է, որով հիմնականում վարակվում են գյուղատնտեսական և վայրի կենդանիները, ինչպես նաև մարդը:

Թրթուրային էխինոկոկոզի հարուցիչը *Echinococcus granulosus larvae*-ն է, որը տեղակայվում է կենդանիների բոլոր ներքին օրգաններում և հյուսվածքներում, հատկապես լյարդում և թոքերում, իսկ սեռահասուն որդը մսակերների բարակ աղիներում:

Թրթուրային էխինոկոկոզը անասնապահությանը պատճառում է զգալի տնտեսական վնաս, որն արտահայտվում է բոլոր տեսակի կենդանիների մթերատվության անկմամբ, մատղաշների աճի ու զարգացման դանդաղեցմամբ, իսկ մորթից հետո ախտահարված օրգանների խոտանմամբ: Անհրաժեշտ է ընդգծել, որ էխինոկոկոզով վարակված կենդանիների մսեղիքը կորցնում է իր սննդային արժեքը [1, 3]:

Ներկայումս էխինոկոկոզն աշխարհում ամենատարածված ինվազիոն հիվանդություններից մեկն է: Այս հիվանդությունը հանդիպում է նաև մեր երկրում [2, 4]: Էխինոկոկոզի տարածմանը նպաստում են թափառող և տնային պայմաններում պահվող շների զլխաքանակի կտրուկ աճը, առանց անասնաբուժասանիտարական փորձաքննության, պատահական վայրերում իրականացվող կենդանիների մորթը ու մսեղիքի վաճառքը և, որ ամենակարևորն է, ազգաբնակչության անտեղյակությունը էխինոկոկոզի վարակման ուղիներին և հատկապես կանխարգելիչ տարրական կանոնների մասին:

Ելնելով վերոհիշյալից աշխատանքի նպատակն էր պարզաբանել Հայաստանի հարակից շրջաններից Երևան վաճառքի բերված տարբեր տեսակի գյուղատնտեսական կենդանիների մսեղիքի և ներքին օրգանների թրթուրային էխինոկոկոզի ախտահարվածության աստիճանը:

Լյուք և մեթոդ: Աշխատանքները կատարվել են 2003-2004թթ. Հայաստանի պետական ագրարային համալսարանի համաճարակաբանության և մակաբուծաբանության ամբիոնում, Նմուշները վերցվել են Երևանի քիվ 1 և 2 շուկաներից, ուր մսեղիքը հիմնականում բերվում է ջաղաքին հարակից Արմավիրի, Արարատի, Արագածոտնի և Կոտայքի տարածաշրջաններից: Կենդանիների մսեղիքում և ներքին օրգաններում խիմնոկոկի բշտերը հայտնաբերելու նպատակով կատարվել է դիտում և շոշափում, իսկ որոշ դեպքերում՝ խորը կտրվածքներ: Հետազոտվել է ներքին օրգանների 176 նմուշ: Հաշվի է առնվել բշտերի մեծությունը, նրանց մեջ պարունակվող առկայությունը, օրգաններում ու հյուսվածքներում նրանց տոկոսային քանակությունը, ինչպես նաև կենդանատեսակը և տարվա եղանակը:

Արդյունքներ և քննարկում: Կատարված հետազոտությունների արդյունքում պարզվել է, որ Երևանի հարակից շրջաններում (Արմավիրի, Արարատի, Կոտայքի, Արագածոտնի մարզեր) գյուղատնտեսական կենդանիների էխինոկոկոզը բավական տարածված հիվանդություն է, որը պայմանավորված է գյուղական վայրերում և տնտեսությունների տարածքում մեծ թվով թափառող շների առկայությամբ, իսկ մյուս կողմից՝ ագրոտավայրերի, ինչպես նաև կենդանիների կերակրման նկատմամբ անասնաբուժասանիտարական հսկողության բացակայությամբ: Ամենակարևոր հանգամանքը այն է, որ գյուղական բնակավայրերի բնակչությունը, և հատկապես անասնապահությամբ զբաղվող անձիք, տեղեկացված չեն էխինոկոկոզով վարակման ճանապարհների, և կանխարգելիչ միջոցառումների մասին:

Ներքին օրգանների հետազոտման ժամանակ պարզվել է, որ տավարի մոտ էխինոկոկոզով հիմնականում ախտահարվում են թոքերը (50%), այնուհետև լյարդը (32%), իսկ այդ տեսակի կենդանիների մոտ թոքերի և լյարդի համատեղ ախտահարումը կազմում էր 25%:

Ոչխարների մոտ թոքերի էխինոկոկային ախտահարումը կազմում էր 25%, իսկ լյարդինը՝ 20%: Նշված կենդանատեսակի մոտ թոքերի և լյարդի համատեղ ախտահարումը կազմում էր 15%: Ոչխարների մոտ էխինոկոկի բշտերը հայտնաբերվել են նաև երիկամներում (4 դեպք) և սրտում (1 դեպք):

Խոզերի մոտ էխինոկոկի բշտերը հիմնականում հայտնաբերվում է լյարդում և փայծաղում, իսկ ախտահարվածությունը կազմում է 15%:

Հատկանշական է, որ բոլոր տեսակի կենդանիների մոտ էխինոկոկոզով ախտահարված ներքին օրգանները ծավալով մեծացած էին, իսկ պարենքիման ապաքանդ: Սրանցում հայտնաբերվել են տարբեր մեծության և զարգացման աստիճանում գտնվող մեկ կամ մեկ տասնյակի հասնող բշտեր:

Սիաժամանակ որոշվել է նաև մսեղիքի էխինոկոկոզով վարակվածության աստիճանը՝ կախված տարվա եղանակներից: Հայտնաբերվել է, որ աշնանը բոլոր տեսակի գյուղատնտեսական կենդանիների վարակվածությունը կազմում է 20%, մինչդեռ ծմռան և զարնան ամիսներին այն ավելանալով հասնում է 30 – 35%: Ծմռան և զարնան ամիսներին ախտահարման այսպիսի բարձր տոկոսները հավանաբար պայմանավորված են նրանով, որ ամռանը և աշնանը էխինոկոկոզով վարակված կենդանիների մոտ ծմռան և զարնան ամիսներին բշտերը հասցնում են լիովին ծնավորվել, զարգանալ և հետազոտողի աչքի համար դառնալ ավելի լավ տեսանելի:

Ամիրաժեշտ է ընդգծել, որ առաջին անգամ մեր կողմից էխինոկոկի բշտեր պատահականորեն հայտնաբերվել են նաև տավարի ենթամաշկային բջջանքում:

Այսպիսով, հետազոտությունների արդյունքում պարզվեց՝ էխինոկոկոզ

հիվանդությունը բավականին տարածված է Երևանի հարակից շրջաններում, բարձր է այդ հիվանդության նոր տարածաշրջաններ ընդգրկելու հնարավորությունը. էխինոկոկոզի նման տարածվածությունը խիստ վտանգավոր է ազգաբնակչության առողջության համար:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Артеменко Ю.Г., Чикунова Л.И. Бюллетень ВИГИС, вып. 44, 5-8, 1986.
2. Давидяниц В.А., Джамбазян М.П., Ермолин Г.А. Ж. экспер. и клин. мед.АН Армении. 22, 3, 230-233, 1982.
3. Скворцова Ф.К., Артеменко Ю.Г. Бюллетень ВИГИС, вып. 47, 69-72, М., 1987.
4. Чубарян Ф., Бояхчян Г., Петросян Р., Арутюнова Л. Мат-ы региональной научн. конф. "Исследование и охрана животного мира Южного Кавказа". Ереван, 165-166, 2003.

Поступила 05.III.2007